

**PRÁVNICKÁ
FAKULTA**
Masarykova univerzita

Výhrada veřejného pořádku

Imperativní normy

Stát, státní svrchovanost

- stát je suverénem na svém státním území, primárně předpokládá aplikaci svého práva
- připouští nicméně v určitých situacích aplikaci práva státu cizího
- i přesto:
- stát představuje sociální zřízení založené na určitých právních i sociálních zásadách
- stát má svoje politické, ekonomické i bezpečnostní zájmy

21 Cdo 5206/2008

Je-li aplikováno cizí právo, neděje se to absolutně odděleně, bez jakékoli vazby na české právo. V právní nauce nebylo pochybností o tom, že některé normy občanského, obchodního, rodinného nebo pracovního práva se v jednotlivých právních řádech používají vždy na otázky, na které se vztahují a nemohou být v mezích svého předmětu úpravy zaměněny či nahrazeny cizím právem. Z povahy věci vyplývá, že je třeba - z hlediska myšlenkového postupu nazíráno - předtím, nežli začne být věc posuzována podle cizího práva, aplikovat některé nutně použitelné právní normy tuzemského práva. Především půjde - logicky vzato - o posouzení případu z hledisek zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, a vedle toho o zvážení, do jaké míry právní normy cizího práva, které by příslušelo aplikovat, obstojí z hledisek základních demokratických hodnot, na kterých je založena Česká republika, kupříkladu z hledisek základních práv a svobod, které jsou nezadatelné, nezczitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.

Výhrada veřejného pořádku

Výhrada veřejného pořádku - definice

- § 36 ZMPS
- naopak mezinárodní smlouvy, unijní právo obsahují pouze pojem, nikoliv však definici
- základní zásady společenského a právního zřízení, na nichž je nutné bezvýhradně trvat
- co může vyvolat:
 - odmítnutí aplikace cizího práva, jsou-li jeho účinky v rozporu
 - odmítnutí uznání cizího rozhodnutí
- ?evropský veřejný pořádek?

Výhrada veřejného pořádku - použití

- výjimečné
- restriktivní interpretace
- kumulativní podmínky
 - účinky aplikace cizího práva by byly v rozporu
 - na relevantních zásadách je nutné bezvýhradně trvat
 - intenzivní spojení posuzované otázky s právem fóra

Výhrada veřejného pořádku - použití

... že „jen stěží lze hovořit o obcházení čs. zákona za situace, kdy, jak plyne z předloženého exekučního titulu, oprávněná – **německá** obchodní společnost, a povinný – **český** občan, kteří byli **dlouhodobými obchodními partnery**, opakovaně **podřídili četné smlouvy** v rámci svého obchodního styku **německému právní řádu**, takže museli být srozuměni s tím, že jejich spor bude posouzen právě podle německého práva, takže **skutečnost**, že **právní úprava ručení** je v českém a německém právním řádu **odlišná**, **nemůže** být rozhodujícím momentem pro možnost uplatnění **výhrady veřejného pořádku** za situace, kdy by **česká** hmotněprávní úprava byla pro povinného **výhodnější**. Je **obvyklé**, že obchodní partneři domovskými náležející do různých států pro své obchodní aktivity a pro řešení případných sporů **zvolí** právní řád jednoho z nich; již proto, že právní řády různých států jsou odlišné, je třeba zvolený právní řád přijmout se všemi výhodami i nevýhodami a nelze dopustit, aby výhrada veřejného pořádku sloužila jako nástroj, jímž by se povinný mohl z dopadů z volného právního řádu vymanit.“

30 Cdo 3157/2013

Naopak, český právní řád nezná soukromoprávní institut sankční škody (punitive damages). Sankční postih je vyhrazen výlučně státní moci a veřejnému právu (k tomu srovnej konstantní judikaturu Nejvyššího soudu: rozsudek sp. zn. 30 Cdo 3936/2010 ze dne 15. prosince 2011, rozsudek ze dne 6. srpna 2011, sp. zn. 30 Cdo 2434/2010, rozsudek ze dne 15. března 2012, sp. zn. 30 Cdo 1796/2011, rozsudek ze dne 24. dubna 2013, sp. zn. 30 Cdo 2469/2012, rozsudek ze dne 28. února 2013, sp. zn. 30 Cdo 2778/2011 nebo rozsudek ze dne 15. prosince 2011, sp. zn. 30 Cdo 3936/2010, kde Nejvyšší soud výslovně odmítl přítomnost punitive a exemplary damages a jiných odškodnění represivní povahy v českém právním řádu).

30 Cdo 3157/2013

Právo Evropské unie má k punitive damages ambivalentní postoj. Návrh nařízení nařízení Řím II měl obsahovat samostatný článek 24 odmítající nekompensační náhradu škody pro rozpor s veřejným pořádkem („Uplatnění ustanovení právního řádu určeného podle tohoto nařízení, které vede k přiznání nekompensační náhrady škody, jakou je například exemplární anebo represivní náhrada škody, je v rozporu s veřejným pořádkem Společenství.“). Pro neshody nad mírou diskrece členských států a jejich postoji se nakonec explicitní zmínka nekompensační náhrady škody objevuje pouze v bodu 32 preambule: Z důvodu veřejného zájmu mohou soudy členských států za výjimečných okolností použít výhradu veřejného pořádku a imperativní ustanovení. Zvláště může být jako porušení veřejného pořádku místa soudu, který se sporem zabývá, posuzován případ, kdy by bylo v důsledku uplatnění práva určeného podle tohoto nařízení uloženo nekompensační odškodnění exemplární nebo represivní povahy v mimořádné výši, v závislosti na okolnostech případu a právním řádu členského státu soudu, který se sporem zabývá.

30 Cdo 3157/2013

Přístup jednotlivých členských států Evropské unie k uznávání punitive damages je různý. Evropské soudy odmítají výkon amerických rozhodnutí přiznávajících punitive damages obvykle pro rozpor s veřejným pořádkem, zákaz bezdůvodného obohacení a absenci sankční povahy náhrady škody v soukromém právu.

...

Nejvyšší francouzský soud v řízení o uznání a výkon rozhodnutí Nejvyššího soudu Kalifornie, přiznávajícího náhradu škody ve výši 3 253 734,45 USD, složené z 1 391tis USD, představující kompenzační náhradu vzniklé škody, 402tis USD, představující odměnu za právní pomoc, a 1 460tis USD jako punitive damages dovedil, že cizí rozhodnutí přiznávající punitive damages **zásadně nejsou v rozporu s veřejným pořádkem a jako taková jsou ve Francii vykonatelná**. Přiznaná výše punitive damages však musí být přiměřená porušenému závazku a skutečné škodě. V projednávané věci pak soud dovedil, že punitive damage přesahovala hranici přiměřenosti.

30 Cdo 3157/2013

Nejvyšší soud po zvážení shora uvedených skutečností dospěl k závěru, že **uznání cizího rozhodnutí přiznávajícího punitive damages v českém právu nelze bez dalšího odmítnout pro rozpor s veřejným pořádkem**, byť český právní řád nezná soukromoprávní institut sankční škody (viz zmiňovaná judikatura Nejvyššího soudu). V tomto směru je třeba nálezu Ústavního soudu ze dne 6. března 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09, na který odkazuje odvolací soud, rozumět tak, jak je ostatně uvedeno v bodě 37 jeho odůvodnění, že v případě vyšší míry zavinění je vždy neoprávněnost zásahu do osobnostních práv zesílena (je zesílena křivda, za niž má přijít zadostiučinění), čemuž musí odpovídat i forma a výše poskytované satisfakce. **Nejde proto o umožnění soukromoprávního trestání, ale o stanovení satisfakce ve formě a výši odpovídající újmě poškozeného, umocněné zvláštními okolnostmi.**

30 Cdo 3157/2013

Ve vztahu k uznání rozhodnutí ukládajícímu **punitive damages** je proto možno uplatnit výhradu rozporu s českým veřejným pořádkem **pouze tehdy**, pokud je **výše** sankční náhrady újmy **zjevně nepřiměřená újmě**, již má odškodnit. V takovém případě se totiž dostává do rozporu s čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), neboť představuje nepřiměřený zásah do práva vlastnit majetek (srov. čl. 4 odst. 4 Listiny).

26 Cdo 1089/2015

Odvolací soud souhlasil s námitkou povinného, že v angloamerickém právním systému má přiznaná částka nejen funkci odškodňující, ale i funkci represivní, odrazující pachatele od dalšího obdobného jednání, tento způsob odškodňování však nepovažuje za neslučitelný se zásadními principy našeho právního řádu, aby soud mohl výhradu veřejného pořádku aplikovat. Odvolací soud přitom odkázal na náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1586/09 a dále na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2012, sp. zn. 30 Cdo 4842/2010. Odepřením pro uznání pro porušení veřejného pořádku by mohla být jen mimořádná výše takového odškodnění v milionech dolarů a více z titulu právního institutu „punitive damages“ či „exemplary damages“. Institut zvýšené náhrady újmy (aggravated damages), aplikovaný americkými soudy při zvážení konkrétních (přítěžujících) okolností, je však obecně pro český právní řád přijatelný (viz bod 38 nálezu). Z tohoto pohledu se však soud prvního stupně rozhodnutím arizonského soudu nezabýval, „řízení tak zůstalo neúplné“.

Imperativní normy

Co je imperativní norma, definice?

- národní právo definici nemá
- Řím I, čl. 9
 - Imperativní ustanovení jsou ustanovení, jejichž dodržování je pro stát při ochraně jeho veřejných zájmů, jako např. jeho politického, společenského a hospodářského uspořádání zásadní do té míry, že se vyžaduje jejich použití na jakoukoli situaci, která spadá do jejich oblasti působnosti, bez ohledu na právo, které by se jinak na smlouvu podle tohoto nařízení použilo.
 - cla, daně, omezení hotovostních plateb, omezení nakládání s devizovými prostředky
 - embarga, bojkoty

Použití imperativních norem

- členění dle původu
 - *lex fori – povinnost aplikovat*
 - *lex cauase – povinnost aplikovat*
 - Použije se těch jeho ustanovení, kterých by se na území, na němž toto právo platí, pro rozhodnutí ve věci použilo, bez ohledu na jejich systematické zařazení nebo jejich veřejnoprávní povahu, pokud nejsou v rozporu s nutně použitelnými předpisy českého práva.
 - *třetí stát – dokazuje se význam, dokazovaná skutečnost*

Použití imperativních norem

- členění dle původu
 - *třetí stát – dokazuje se význam, dokazovaná skutečnost*
 - **K návrhu účastníka** se mohou použít ustanovení právního řádu jiného státu, kterého se podle ustanovení tohoto zákona nemá použít, avšak podle právního řádu, jehož jsou součástí, **se jich má použít bez ohledu na to, kterým právním řádem se řídí práva a povinnosti, o které jde**. Podmínkou pro použití je, že práva a povinnosti, o které jde, mají k takovému jinému státu **dostatečně významný vztah** a je to **spravedlivé** vzhledem k povaze těchto ustanovení, jejich účelu nebo k důsledkům, jež by vyplynuly zejména pro účastníky z jejich použití nebo z jejich nepoužití. **Účastník**, který se takových ustanovení dovolává, **musí prokázat platnost a obsah těchto ustanovení**.

21 Cdo 4196/2007

Imperativní ustanovení ve smyslu Článku 7 Úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Římská úmluva) nelze ztotožňovat s kogentními ustanoveními českého právního řádu ustanovení § 44 odst. 2 a § 46 odst. 1 písm. a) až f) zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, samy o sobě imperativními ustanoveními podle Článku 7 Římské úmluvy nejsou. Bylo-li v důsledku volby práva aplikováno právo cizího státu, které na rozdíl od českého práva neobsahuje ochranu pracovního poměru v podobě právní úpravy skutkových podstat pro jednostranné rozvázání pracovního poměru zaměstnavatelem a v podobě požadavku, aby zrušovací písemný projev zaměstnavatele obsahoval skutkové vymezení důvodu skončení pracovního poměru, nepůsobí tato okolnost v poměrech České republiky účinky, které by ve smyslu § 36 zákona č. 97/1963 Sb. představovaly rozpor s veřejným pořádkem takového stupně, který by porušoval základní principy českého právního řádu.

21 Cdo 4196/2007

Dovodil, že „si je sic vědom existence rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 8.12.2008 sp. zn. 21 Cdo 4196/2007 ze kterého plyne, že imperativní ustanovení ve smyslu čl. 3 odst. 3 Úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Římská úmluva) nelze ztotožňovat s kogentními ustanoveními českého právního řádu; ustanovení § 44 odst. 2 a § 46 odst. 1 písm. a) až f) zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, ve znění účinném do 31.12.2006 samy o sobě imperativními ustanoveními podle čl. 6 odst. 1 Římské úmluvy nejsou“.

21 Cdo 4196/2007

Dovodil tehdy, že, bylo-li v důsledku volby práva aplikováno právo cizího státu, které na rozdíl od českého zákoníku práce neobsahuje ochranu pracovního poměru v podobě právní úpravy skutkových podstat pro jednostranné rozvázání pracovního poměru zaměstnavatelem a v podobě požadavku, aby zrušovací písemný projev zaměstnavatele obsahoval skutkové vymezení důvodu skončení pracovního poměru, nepůsobí tato okolnost v poměrech České republiky účinky, které by ve smyslu ustanovení § 36 zákona č. 97/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, představovaly rozpor s veřejným pořádkem takového stupně, který by porušoval základní principy českého právního řádu.

29 Cdo 1396/2011

Současně doplnil, že jakkoli se práva a povinnosti stran kupních smluv řídí právem německým, „otázky týkající se utváření smluvního konsensu se řídí, pokud je to k rozumnému uspořádání vztahů nezbytné, právním řádem státu zjištěného na základě jiného kolizního kritéria, a to je právem státu sídla účastníka smlouvy“. Proto bylo namíste aplikovat na jednání prodávajícího také ustanovení § 196a obch. zák., neboť „se jedná o imperativní předpis, resp. nutně použitelnou normu, jež sice upravuje soukromoprávní vztahy, avšak sleduje v určitých aspektech i ochranu veřejnoprávní. Na rozdíl od kogentních norem, jež se použijí bez ohledu na odchýlné ujednání stran a které je nemohou smluvně vyloučit (ve vztazích s mezinárodním prvkem za předpokladu, že se použije práva, jehož jsou součástí), v případě nutně použitelné normy je jí třeba použít bez ohledu na to, kterým právem se řídí závazkový vztah samotný (ustanovení § 196a obch. zák. je zařazeno v části týkající se otázek společenstevních)“²¹